

Żubr – *Bison bonasus*

Znaki szczególne:

- masywna budowa z wyraźnym dymorfizmem płciowym: samce zdecydowanie większe od samic
- wyraźna dysproporcja w budowie ciała: przód zdecydowanie masywniejszy niż tył, szczególnie u samców

Wysokość w kłębie:

samce 170–200 cm, samice 160–190 cm

Długość ogona:

około 5 cm

Masa ciała:

samce 500–1000 kg i więcej, samice 350–600 kg i więcej

Budowa ciała:

stosunkowo duża i ciężka głowa z szerokim i wypukłym czołem, oczy małe, rogi krótkie skierowane do góry i zagięte do środka, krótka, gruba szyja z wyraźnym podgardłem, przód szeroki, masywny, na grzbiecie silnie rozwinięty kłęb z wyraźnym garbem, porośnięty długą, kudłatą grzywą, tył stosunkowo mały i pokryty krótką sierścią

ZAGROŻENIA

Zagrożenia naturalne:

- do najważniejszych należy niewielka liczebność gatunku, dodatkowo podzielonego na odrębne linie genetyczne
- śmiertelność z powodu chorób (przypadek pryszczycy w latach 50. spowodował śmierć ponad 30 zwierząt)
- izolacja poszczególnych stad prowadząca do tzw. chowu wsobnego i degradacji genetycznej i osłabienia naturalnej odporności

Zagrożenia ze strony człowieka:

- degradacja środowiska prowadząca do ograniczenia powierzchni łąk śródleśnych i polan oraz obniżenia poziomu wód gruntowych
- otwarte hodowle bizonów amerykańskich stanowiące potencjalne zagrożenie czystości gatunkowej żubrów
- kłusownictwo i redukcje w miejscach, gdzie populacje przekraczają pojemność środowiska

WYMAGANE DZIAŁANIA

- ochrona środowiska naturalnego żubrów przez odtwarzanie i właściwą ochronę łąk śródleśnych i otwartych przestrzeni w obrębie lasu oraz zabezpieczenie dostępu do wody przez prowadzenie tzw. małej retencji
- wyznaczenie stref ochronnych i ostoi niedostępnych dla ludzi
- ograniczenie dostępu do części lasu stanowiących ostoje żubrów, zwłaszcza w czasie zwiększonej aktywności rozrodczej
- umożliwienie naturalnych migracji między stadami poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych, szczególnie w północno-wschodniej i północno-zachodniej Polsce oraz w Bieszczadach
- zwiększanie liczebności oraz arealu występowania poprzez tworzenie kolejnych, niewielkich stad w wybranych kompleksach leśnych
- prowadzenie hodowli stanowiących rezerwę genetyczną gatunku
- zakaz sprowadzania do Polski w celach komercyjnych bizonów amerykańskich
- stały monitoring stanu zdrowia i struktury genetycznej populacji

Żubr

ZWIERZĘTA CHRONIONE

Żubr jest największym ssakiem w Europie. Pod koniec XIX wieku żubry spotkała niemal całkowita zagłada. Wraz z zakończeniem I wojny światowej przy życiu pozostały jedynie nieliczne osobniki żyjące w niewoli. W celu ratowania gatunku w 1923 roku powołano Międzynarodowe Towarzystwo Ochrony Żubra. Z zaledwie 54 żyjących na świecie osobników do hodowli wybrano 12 zwierząt, dwa pierwsze powróciły do Puszczy Białowieskiej jesienią 1929 roku, w 1939 roku zaś w puszczy było już 16 zwierząt, które szczęśliwie przetrwały II wojnę światową. Dzisiejsza populacja liczy około 4000 zwierząt, z czego prawie 40 proc. przebywa w niewoli, a pozostałe 60 proc. stanowią rozproszone wolne stada w Polsce, na Białorusi, Litwie, Ukrainie i w Rosji. W Polsce znajduje się niewiele ponad tysiąc żubrów, które na wolności występują w kilku stadach – m.in. w puszczach Białowieskiej, Knyszyńskiej, Piskiej i Boreckiej oraz w Bieszczadach. Ponadto istnieją jeszcze cztery specjalne ośrodki hodowli żubrów – w Białowieży, Niepołomicach, Pszczynie i Smardzewicach, a także duże zagrody pokazowe: w Gołuchowie i Międzyzdrojach. Żubry utrzymywane są również w kilku ogrodach zoologicznych.

PODSTAWOWE WIADOMOŚCI

Żubry są zwierzętami stadnymi. Żyją w mieszanych stadach liczących 10–15 sztuk. Grupie przewodzi starsza, doświadczona krowa prowadząca cielę. Dojrzałe samce tworzą niewielkie grupy kawalerskie, a starsze byki są raczej samotne. Dojrzałość fizyczną uzyskują stosunkowo późno, samce w wieku 8–9 lat, a samice w wieku 5–6 lat. Na czas rui łączą się w większe stada liczące 30–40 sztuk, choć w miesiącach zimowego dokarmiania obserwowane są skupiska liczące niekiedy ponad 100 osobników. U zwierząt żyjących na wolności ruią występuje od sierpnia do października. Podczas sezonu rozrodczego samce są aktywne i agresywne, atakują inne samce i cielęta. Walka samców polega na potwarzających się uderzeniach głowami i rogami. Ich rezultatem są często urazy, czasami śmiertelne.

Ciąża u żubra trwa 265 dni – cielęta rodzą się od kwietnia do czerwca. Z reguły rodzi się jedno młode. Samica przed wycieleniem opuszcza stado, by po kilku dniach powrócić z potomstwem, którym opiekuje się do ukończenia przez nie 2. roku życia. Cielę się nocą lub wcześniej rano, a po wycieleniu dokładnie wylizuje cielę i troskliwie się nim zajmuje. Podczas ssania cielę stoi równoległe do boku matki i szybko porusza ogonem.

Każdego dnia, w zależności od warunków pokarmowych i pogodowych, stado pokonuje dystans 2–14 km. Areal bytowania grupy wynosi około 10 tysięcy hektarów, samców jest więcej – obserwowane są migracje pojedynczych zwierząt na odległości ponad 120 km.

Żubry są roślinożernymi przeżuwaczami. Dorosłe osobniki zjadają od 40 do 60 kg paszy na dobę. Doskonale trawią zioła, trawy, liście krzewów, pąki i korę drzew (zwłaszcza brzoź), chętnie zjadają też żołądźcie. W skład ich diety wchodzi ponad 200 gatunków roślin, ale tylko kilka z nich stanowi zasadniczą część pobieranego żeru. Żubry wymagają dostępu do wody – korzystają z wszelkich dostępnych zbiorników (strumieni, niewielkich zagłębień, rowów). Zimą, gdy zbiorniki są zamrożone, wygniatają racicami wgłębienia, w których zbiera się woda i topniejący śnieg.

W sezonie wegetacyjnym stado poświęca ponad połowę dnia na żerowanie, trzecią część dnia na odpoczynek, a resztę na ruch i inne rodzaje aktywności, jak: picie, karmienie młodych, tarzenie się i inne zabiegi higieniczne. W upalne dni żubry więcej odpoczywają. Ulubioną porą na żer jest wschód i zachód słońca. Podczas żerowania stado jest rozproszone. Całe stado zwrócone jest w jednym kierunku, zwierzęta stoją od siebie w oddaleniu kilku metrów – młode przy matkach, a starsze w środku grupy. Przestraszone stado ucieka – galopuje około 100 metrów, po czym zatrzymuje się i formuje zwartą grupę. Zagrożone przyjmują agresywną postawę, zwłaszcza krowy z cielętami i byki w okresie rui. Przyzwyczajone, z reguły zachowują obojętność na widok traktora, samochodu czy pociągu, ale pojawienie się np. helikoptera zazwyczaj wzbudza panikę.

Polski Związek Łowiecki

